

УДК 336.1

DOI: <https://doi.org/10.32782/business-navigator.75-72>**Мазур Д.В.**кандидат економічних наук
*Київський метрополітен***Мазур О.В.**кандидат економічних наук, доцент
*Київський університет ринкових відносин***Мазур Г.О.**кандидат економічних наук, доцент
*Міжрегіональна академія управління персоналом***Mazur Dmitry**Candidate of Economic Sciences
*Kyiv Metro***Mazur Olexander**Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
*Kyiv University of Market Relations***Mazur Galina**Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
*Interregional Academy of Personnel Management***ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ
«ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА»****ECONOMIC ESSENCE OF THE CONCEPT
FINANCIAL POTENTIAL OF THE ENTERPRISE**

У статті висвітлено поняття економічної сутності та складових ефективності використання фінансового потенціалу підприємств. В даному дослідженні потенціал розглядається як резерв, можливостей та ресурсів, які доступні для використання в діяльності підприємств при досягненні певної мети. Визначено економічну сутність та складові ефективності використання фінансового потенціалу підприємств, узагальнивши трактування чинників, принципів та підходів у системі формування механізму ефективності використання фінансового потенціалу підприємств. В дослідженні визначено, що потенціал є основним елементом підприємства, та об'єднує цілі, рушійні сили і ресурси його розвитку. В статті визначено, що категорія «потенціал» призводить до різностороннього трактування, охоплюючи різноманітні процеси і явища. Потенціал підприємства визначає всю сукупність показників і чинників, які визначають його можливості, кошти, резерви, ресурси, виробничі запаси, придатні для використання в господарській діяльності. Розглянуто систематизацію поглядів до поняття «фінансовий потенціал». В даній статті визначено, що потенціал є основним елементом підприємства, що об'єднує цілі, рушійні сили і ресурси його розвитку. Зроблено характеристику факторам визначення змісту категорії «фінансовий потенціал».

Ключові слова: потенціал, сутність фінансового потенціалу, економічна сутність, систематизація, ефективність, формування.

The article highlights the concept of economic essence and components of the efficiency of using the financial potential of enterprises. Here, the researched potential is considered as a reserve, opportunities and resources that are available for use in the activities of enterprises when achieving a certain goal. The economic essence and components of the efficiency of the use of the financial potential of enterprises have been determined, summarizing the interpretation of factors, principles and approaches in the system of formation of the mechanism of the efficiency of the use of the financial potential of enterprises. This article shows that enterprises that effectively use their financial potential and ensure sustainability in production need to improve the financial management of enterprises. The relevance of the study is determined by the need to improve the financial management of enterprises so that they can effectively use their financial potential and ensure sustainability in production. The study determined that the potential is the main element of the enterprise and unites the goals, driving forces and resources of its development. The article defines that the category "potential" leads to a versatile interpretation, covering a variety of processes and phenomena. The potential of the enterprise determines the entire set of indicators and factors that determine its

capabilities, funds, reserves, resources, production stocks suitable for use in economic activity. The systematization of views on the concept of "financial potential" is considered. In this article, it is determined that the potential is the main element of the enterprise, which unites the goals, driving forces and resources of its development. The factors determining the content of the "financial potential" category were characterized. We will give an example of the main approaches to determining the essence of financial potential. Types of enterprises are considered according to the level of use of financial potential. Generally accepted methods of processing scientific material are applied: synthesis and analysis of scientific publications specified in the list of literary sources, which served as the basis of theoretical research in this article. A systematic approach to the review of literary sources made it possible to highlight the essence of the management of the financial potential of the enterprise.

Key words: potential, essence of financial potential, economic essence, systematization, efficiency, formation.

Постановка проблеми. На сьогодні, тема ефективності управління фінансовим потенціалом є неймовірно актуальною. За умов жорсткої конкуренції та сучасного стану економіки в країні, дуже важливим є прийняття правильно стратегічно го рішення, яке б давало змогу підприємству розвиватись та впевнено себе почувати. Запорукою ефективного управління компанії та його фінансовим потенціалом є контроль та аналіз всіх внутрішніх та зовнішніх факторів. Усі рішення, які приймаються з метою поліпшення економічного стану підприємства мають ґрунтуватись на певних показниках, а види та якість цих показників напряду залежить від способу та ефективності управління фінансовим потенціалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання визначення сутності та складових ефективності використання фінансового потенціалу підприємства широко висвітлені у працях вчених: Давиденко Н., Бреґін Н., Толстих Н., Ільїна К., Бикова Г., Стецюк П., Паєнтко Т., Марченко В.М., Бондар А.І., Назаренко А.С., Толпежніков Р.О., Кучер Г.В., Григоренко В.О., Партин Г.О., Саух І.В., Кунцевич В.О., Левченко Н.М та інших, які зробили вагомий внесок у дослідження економічної сутності поняття «фінансовий потенціал підприємств».

Формування завдання дослідження. Метою даного дослідження є визначення економічної сутності та складових ефективності використання фінансового потенціалу підприємств, узагальнивши трактування чинників, принципів та підходів у системі формування механізму ефективності використання фінансового потенціалу підприємств.

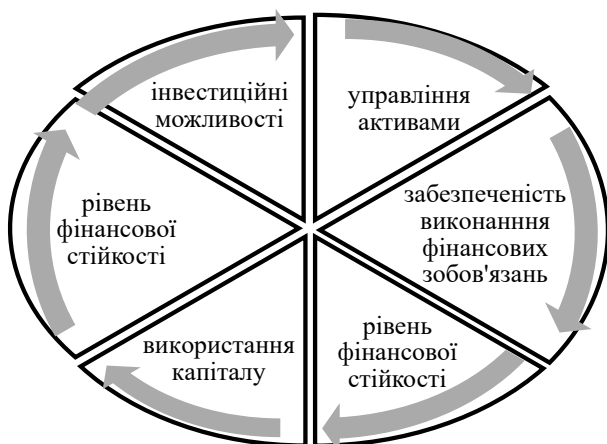

Рис. 1. Фактори визначення змісту категорії «фінансовий потенціал»

Джерело: узагальнено за [1–3]

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі розвитку економіки України, динаміка економічних процесів та гостра конкуренція на ринках обумовлюють важливість вивчення та ефективного управління фінансовим потенціалом підприємств. Актуальність дослідження полягає у необхідності розробки та впровадження стратегічних рішень, спрямованих на підвищення ефективності використання фінансових ресурсів на підприємстві. Підприємства, які ефективно використовують свій фінансовий потенціал та забезпечують сталість у виробництві, потребують вдосконалення фінансового управління підприємствами. Актуальність дослідження визначається потребою вдосконалення фінансового управління підприємствами, щоб вони могли ефективно використовувати свій фінансовий потенціал та забезпечувати сталість у виробництві.

Потенціал можна розглядати як резерви, можливості та ресурси, доступні для використання в діяльності підприємств при досягненні певної мети. Потенціал виходить за межі можливостей для ефективного функціонування підприємства під різними обставинами. Потенціал є основним елементом підприємства, що об'єднує цілі, рушійні сили і ресурси його розвитку. Сутність визначається такими характеристиками:

- потенціал проявляється лише в процесі його використання, є динамічною характеристикою;
- потенціал використання супроводжується його зростанням;
- процеси використання та нарощування потенціалу є безперервними і взаємодоповнюють один одного.

Категорія «потенціал» призводить до різностороннього трактування, охоплюючи різноманітні процеси і явища. Потенціал підприємства визначає всю сукупність показників і чинників, які визначають його можливість, кошти, резерви, ресурси, виробничі запаси, придатні для використання в господарській діяльності. До особливостей потенціалу підприємства віднесемо його імовірнісний характер, так як величина потенціалу залежить від слабкої ланки – мало розвинутого його компонента, від змін у якості та пропорціях ресурсів, а також умов середовища, в якому функціонує підприємство. Системний підхід до аналізу, оцінки та управління діяльністю є необхідним, спрямованим на створення та використання інтегрального потенціалу підприємства з метою забезпечення конкурентоспроможності та стійкого розвитку.

Використання системного аналізу дозволяє оцінити комплекс факторів, які визначають рівень потенціалу підприємства та його конкурентоспроможність (рис. 1).

Потенціал підприємства представляє собою многогранну структуру, визначена трьома основними

Таблиця 1

Систематизація поглядів до поняття «фінансовий потенціал»

Підхід	Зміст
Ресурсний	описує потенціал як сукупність ресурсів, якими володіє будь-яка господарча система. Сприймається як наявність і використання різноманітних ресурсів, необхідних для функціонування економічної системи
Соціально-спрямований	визнає потенціал як потенційні або сукупні можливості підприємства або суспільства. Ці можливості спрямовані на досягнення поставлених цілей та задоволення потреб в товарах та послугах. Розглядається з точки зору досягнення стратегічних мет та відповіді на потреби споживачів
Результативний	розглядає потенціал як здатність комплексу ресурсів економічної системи виконувати поставлені перед нею завдання. Визнається ефективність та результативність використання ресурсів для досягнення конкретних цілей та завдань економічної системи

Джерело: побудовано за [3–6]

групами чинників, які впливають на всі аспекти його діяльності. Функціональні чинники: ці аспекти визначають функціональну діяльність підприємства; організаційні чинники: ці елементи визначають методи управління цією діяльністю та її структуру; ресурсні чинники: вони характеризують ресурси, необхідні для ефективної організації діяльності та досягнення конкурентних переваг.

Наведемо приклад основних підходів до визначення сутності фінансового потенціалу (табл. 1). Фінансовий потенціал, який визначає об'єктивну складову структури потенціалу підприємства за змішаним підходом, активно використовується та відновлюється під час його функціонування. Вивчення фінансового потенціалу полягає в тому, що на його основі, при ефективній реалізації можливе забезпечення розширеного відтворення.

Можливість розширеного відтворення та розвитку підприємства як цілісної системи залежить від відносин, пов'язаних із забезпеченням ефективності функціонування фінансового потенціалу. У формі фінансових ресурсів використовується і відновлюється останній. Різні фактори є складовими елементами фінансового потенціалу. З позиції різних підходів це можуть бути:

– ресурси, які складаються зі статутного, додаткового і резервного капіталів, цільового фінансування, фондів накопичення, оборотних активів тощо [7];

– складники фінансового потенціалу містять потенціал формування власних фінансових ресурсів;
 – потенціал формування позикових фінансових ресурсів;
 – рівень кадрового забезпечення фінансових служб;
 – якість фінансового контролю;
 – якість фінансового планування;
 – якість системи фінансового аналізу;
 – якість інформаційної системи фінансового менеджменту;
 – якість організації системи фінансового менеджменту [8];

– фінансовий потенціал розвитку, фінансовий потенціал забезпечення, фінансовий потенціал стійкості такі, як складники фінансового потенціалу.

Результати поточної діяльності підприємства, які вказують на його здатність забезпечувати стабільність та виконання поточних завдань характеризують фінансовий потенціал.

Фінансовий потенціал розвитку передбачає можливість подальшого росту та розвитку. Фінансовий потенціал розвитку підприємства представляє собою сукупність всіх наявних та потенційних ресурсів, включаючи фінансові, які можуть забезпечити досягнення визначених стратегічних цілей в поточній та довгостроковій перспективі, з урахуванням впливу факторів зовнішнього середовища [17].

Таблиця 2

Підходи до визначення сутності поняття «фінансовий потенціал підприємства»

Дослідники	Визначення
Ресурсний підхід	
Бова В.	розглядає обсяг власних, позичених та залучених фінансових ресурсів підприємства, які воно може використовувати для проведення поточних та перспективних витрат.
Бондар А.	включає різні компоненти фінансових ресурсів підприємства, такі як статутний, додатковий і резервний капітали, цільове фінансування, фонди накопичення, оборотні активи.
Назаренко А.	оцінює забезпеченість фінансовими ресурсами, необхідними для нормального функціонування підприємства, а також розглядає доцільність їх розміщення та ефективність використання.
Ситник Г.	визначає сукупність можливостей підприємства, які обумовлені наявністю та організацією використання фінансових ресурсів.
Результативний підхід	
Бикова В.	описує сукупність фінансових ресурсів, які беруть участь у виробничо-господарській діяльності підприємства. Цей підхід характеризується можливістю залучення цих ресурсів для фінансування майбутніх заходів та стратегічних напрямків розвитку підприємства
Партич Г.	розглядає сукупність фінансових ресурсів, які породжують відповідні організаційно-економічні відносини на підприємстві. Ці відносини спрямовані на досягнення високоефективного та прибуткового функціонування підприємства.
Саух І.	характеризує це як сукупність фінансових ресурсів, спрямованих на реалізацію та нарощування економічного потенціалу з метою максимізації прибутку

Джерело: узагальнено за [8; 10–14]

Види підприємств відповідно до рівня використання фінансового потенціалу

Рівень використання фінансового потенціалу підприємства	Характеристика показників діяльності підприємства
Високий	Зафіксовано високі показники рентабельності. Фінансовий стан вважається стійким та витриманим. Існують можливості для залучення додаткового капіталу. Ділова репутація підприємства перебуває на високому рівні
Середній	Підприємство отримує прибуток, проте його результати тісно пов'язані із динамікою внутрішнього та зовнішнього середовища дії.
Низький	Фінансова стабільність підприємства є низькою. Існують загрози, пов'язані із платоспроможністю підприємства. Ділова репутація підприємства оцінюється як незадовільна.

Джерело: узагальнено за [15–17]

Фінансовий потенціал підприємства являє собою складну систему, що уособлює трансформацію та ефективне використання фінансових ресурсів. У контексті вимогливих економічних умов, актуальності соціальних та екологічних питань, а також нестабільної правової бази, важливо для вітчизняних підприємств створити таку систему, яка забезпечить ефективне використання всіх наявних та потенційно можливих фінансових ресурсів. Ця система швидко реагує на зміни в зовнішньому середовищі та забезпечує досягнення високих фінансових результатів як у поточному періоді, так і в довгостроковій перспективі.

В сучасних умовах розвитку економіки України фінансовий потенціал виступає ключовим показником ефективності управлінських рішень, а зростання його свідчить про успішність впроваджених стратегій, конкурентоспроможність та стійкість розвитку не лише окремих підприємств, а й всієї країни. Висока ефективність підприємств сприяє надходженню більше коштів до бюджету, що складається з податків, штрафів і відрядувань, і відзначається покращенням рівня соціального забезпечення в країні. З метою оцінки потенційних можливостей та зростання економічної активності, багато підприємств використовують стан-

дартні методики фінансового аналізу, що базуються на розрахунку різних коефіцієнтів: фінансової стійкості, рентабельності та ділової активності.

Висновки. Технологічні підходи до оцінки поточного стану та розробки стратегій майбутнього розвитку підприємств потерпають суттєві зміни. У останні роки спостерігається зростання наукового інтересу та практичної необхідності в застосуванні інструментів для оцінки економічного потенціалу компанії, зокрема фінансового потенціалу. Фінансовий потенціал представляє собою відносини, які розвиваються на підприємстві з метою досягнення максимально можливого фінансового результату, урахуваючи наступні умови: достатній рівень власного капіталу; рентабельність вкладеного капіталу; ефективна система управління фінансами, яка гарантує прозорість фінансового стану підприємства.

Дослідження фінансового потенціалу проводяться не лише на рівні визначення сутності, чи змісту показників, чи на рівні вивчення конкретних підприємств. Фінансовий потенціал, його оцінка та рівень його значення проводиться і рівні вивчення регіонів, країн. Тож, опираючись на регіональні дані, можемо зазначити, що рівень фінансового потенціалу на регіональному рівні в межах нашої країни має досить гарні значення.

Список використаних джерел:

1. Назаренко А.С. Теоретичні підходи до визначення сутності економічної категорії «фінансовий потенціал». *Економіка. Фінанси*. 2009. № 8. С. 22–29.
2. Толпежников Р.О. Сутність та методика оцінювання фінансового потенціалу підприємства. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2013. № 2. Т. 1. С. 277–282.
3. Чаленко О. Про невизначеність поняття «потенціал» в економічних дослідженнях. *Економіка України*. 2012. № 5. С. 32–40.
4. Коваленко М.А., Іванець О.О. Теоретичне обґрунтування сутності потенціалу підприємства. *Економічні інновації*. Випуск 45: Українське Причорномор'я в національних і міжнародних координатах розвитку: стратегія та тактика виробничо-господарських систем. Збірник наукових праць. Одеса: Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, 2011. С. 112–118.
5. Кучер Г.В. Фінансовий потенціал як економічна категорія. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 9. С. 46–52.
6. Морщенок Т.С., Біляк О.М. Огляд підходів до визначення економічної сутності поняття «ефективність». *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2014. Вип. 8. С. 82–89.
7. Григоренко В.О. Фінансовий потенціал території: теоретичні аспекти та механізм формування. *Економічні науки. Серія: Облік і фінанси*. 2011. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/En_oif/2011_8_2/31.pdf
8. Бова В.А., Хринюк О.С. Сутність фінансового потенціалу підприємства. *Збірник наукових праць молодих вчених факультету менеджменту та маркетингу КІП ім. І. Сікорського «Актуальні проблеми економіки та управління»*. 2017. URL: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/102585/97661> (дата звернення: 20.04.2024).
9. Антошкіна Л.І., Горяча О.Л. Потенціал і розвиток підприємства: навч.-метод. посіб. : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Донецьк: Юго-Восток, 2012. 450 с.
10. Бондар А.І. Марченко В.М. Методичний підхід до оцінювання фінансового потенціалу підприємства. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2017. Вип. 20. С. 142–149.

11. Ситник Г.В. Фінансовий потенціал як об'єкт фінансового планування: сутність та характеристика елементів. *Сталій розвиток економіки*. 2012. № 14(4). С. 319–323.
12. Бикова В.Г. Методичні аспекти оцінювання фінансово-економічного потенціалу підприємств загальнодержавного значення. *Прометей : регіональний збірник наукових праць з економіки*. Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2009. С. 125.
13. Партин Г.О. Формування фінансового потенціалу підприємства. *Ефективна економіка*. 2016. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4754> (дата звернення: 20.04.2024).
14. Саух І.В. Фінансовий потенціал підприємства: принципи та особливості його формування. *Бізнес-Інформ*. 2015. № 1 (444). С. 258–262.
15. Кунцевич В.О. Підходи до діагностики фінансового потенціалу підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2005. № 1. С. 68–75.
16. Левченко Н.М. Фінансовий потенціал підприємства: сутність та підходи до діагностики. *Інвестиції: практика та досвід*. 2012. № 2. С. 114–117.
17. Марченко В.М., Бондар А.І. Оцінювання фінансового потенціалу підприємства на прикладі ПРАТ «СКФ Україна». *Ефективна економіка*. 2018. № 5. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2018/9.pdf (дата звернення: 20.04.2024).

References:

1. Nazarenko A. S. (2009) Teoretychni pidkhody do vyznachennia sutnosti ekonomichnoi katehorii "finansovyi potentsial" [Theoretical approaches to determining the essence of the economic category "financial potential"]. *Ekonomika. Finansy*, no. 8, pp. 22–29.
2. Tolpezhnikov R. O. (2013) Sutnist ta metodyka otsiniuvannia finansovoho potentsialu pidpriemstva [The essence and method of assessing the financial potential of the enterprise]. *Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektualnoi vlasnosti*, no. 2, vol. 1, pp. 277–282.
3. Chalenko O. (2012) Pro nevyznachenist poniattia "potentsial" v ekonomichnykh doslidzhenniakh [On the uncertainty of the concept of "potential" in economic research]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 5, pp. 32–40.
4. Kovalenko M. A., Ivanets O. O. (2011) Teoretychne obgruntuvannia sutnosti potentsialu pidpriemstva [Theoretical substantiation of the essence of the company's potential]. *Ekonomichni innovatsii*, vol. 45: Ukrainske Prychornomor'ia v natsionalnykh i mizhnarodnykh koordynatakh rozvytku: stratehiia ta taktyka vyrobnycho-hospodarskykh system. Zbirnyk naukovykh prats. Odesa: Instytut problem rynku ta ekonomiko-ekolohichnykh doslidzhen NAN Ukrainy, pp. 112–118.
5. Kucher H. V. (2014) Finansovyi potentsial yak ekonomichna katehoriia [Financial potential as an economic category]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 9, pp. 46–52.
6. Morshcheniuk T. S., Biliak O. M. (2014) Ohliad pidkhodiv do vyznachennia ekonomichnoi sutnosti poniattia "efektyvnist" [Review of approaches to determining the economic essence of the concept of "efficiency"]. *Ekonomichni visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii*, vol. 8, pp. 82–89.
7. Hryhorenko V. O. (2011) Finansovyi potentsial terytorii: teoretychni aspekty ta mekhanizm formuvannia [Financial potential of the territory: theoretical aspects and mechanism of formation]. *Ekonomichni nauky. Serii: Oblik i finansy*. Available at: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/En_oif/2011_8_2/31.pdf
8. Bova V. A., Khryniuk O. S. (2017) Sutnist finansovoho potentsialu pidpriemstva [The essence of the financial potential of the enterprise]. *Zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh fakultetu menedzhmentu ta marketynhu KPI im. I. Sikorskoho "Aktualni problemy ekonomiky ta upravlinnia"*. Available at: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/102585/97661> (accessed April 20, 2024).
9. Antoshkina L. I., Horiacha O. L. (2012) Potentsial i rozvytok pidpriemstva: navch.-metod. posib.: navch. posib. dlia stud. vyshch. navch. zakl. [The potential and development of the enterprise]. Donetsk: Yuho-Vostok, 450 p.
10. Bondar A. I. Marchenko V. M. (2017) Metodychni pidkhid do otsiniuvannia finansovoho potentsialu pidpriemstva [A methodical approach to assessing the financial potential of an enterprise]. *Suchasni problemy ekonomiky i pidpriemnytstvo*, vol. 20, pp. 142–149.
11. Sytnyk H. V. (2012) Finansovyi potentsial yak ob'iekt finansovoho planuvannia: sutnist ta kharakterystyka elementiv [Financial potential as an object of financial planning: essence and characteristics of elements]. *Stalyi rozvytok ekonomiky*, no. 14(4), pp. 319–323.
12. Bykova V. H. (2009) Metodychni aspekty otsiniuvannia finansovo-ekonomichnoho potentsialu pidpriemstv zahalnodержavnogo znachennia [Methodical aspects of assessing the financial and economic potential of enterprises of national importance]. *Прометей: rehionalnyi zbirnyk naukovykh prats z ekonomiky*. Donetsk: TOV "Yuho-Vostok, Ltd", p. 125.
13. Partyn H. O. (2016) Formuvannia finansovoho potentsialu pidpriemstva [Formation of the financial potential of the enterprise]. *Efektivna ekonomika*, no. 1. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4754> (accessed April 20, 2024).
14. Saukh I. V. (2015) Finansovyi potentsial pidpriemstva: pryntsyipy ta osoblyvosti yoho formuvannia [Financial potential of the enterprise: principles and features of its formation]. *Biznes-Inform*, no. 1 (444), pp. 258–262.
15. Kuntsevych V. O. (2005) Pidkhody do diahnostryky finansovoho potentsialu pidpriemstva [Approaches to diagnosing the financial potential of the enterprise]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 1, pp. 68–75.
16. Levchenko N. M. (2012) Finansovyi potentsial pidpriemstva: sutnist ta pidkhody do diahnostryky [Financial potential of the enterprise: essence and approaches to diagnosis]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 2, pp. 114–117.
17. Marchenko V. M., Bondar A. I. (2018) Otsiniuvannia finansovoho potentsialu pidpriemstva na prykladi PRAT "SKF Ukraine" [Assessment of the financial potential of the enterprise on the example of PRSC "SKF Ukraine"]. *Efektivna ekonomika*, no. 5. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2018/9.pdf (accessed April 20, 2024).